

Марку и Вуку

Књига 6

Едиција Викторија доноси књиге о борби за победу.

Бошко Протић

ЛЕПТИР НА БАЈОНЕТУ
ЈЕРОТИЈА ПАВЛОВИЋА

Магелан Прес
Београд, 2014

1914

– Јеси ли читао новине, Јеротије? Кажу, биће рата.

– Нисам данашње. Шта се може. Ако буде биће.

– Тешко нама... Мало ли смо ратовали ових година? Куку нама и добога!

– Куку не-куку, исто се хвата.

Свратим до дућана да пазарим. И тамо људи окупљени пред тезгом жаморе: биће рата.

– Дај туце шибица и пô оке дувана – присетим се – и шећера дај оку.

Деца воле шербет. Нек Косара кува. Нек засладе јутра, ко зна каква им се спремају.

Опет се завитлало. Питам се: шта сам згрешио да не излазим из чизама и војничку шајкачу не скидам? И сад, опет! А и ако буде, шта ћу? Јесам калфенисао абаџилук и мајсторско писмо заслужио, јесте да кречарим и од креча лепо зарађујем, ал сам и војнички занат, хтео-не хтео, изучио. Тако ми се наместило. Бог тако рекао. Не бих ја јово-ново, ал ако рата буде – биће га. Умем и то. Снаћи ћу се. Само, уморило ме ратовање: Турци, па Једрене, па Бугари, па... Аман, доста више, ако је за вајду!

Таман се мало осовим на ноге кад оно опет: биће рата. Докле, бре? Прекардашило.

Знао сам још кад оно дете, ономад, запуца по Сарајеву да неће на добро изаћи. Не може. Но, није морао баш рат да буде. Мала је моја памет за велике ствари... само, чини ми се, ни ови горе, немају већу. Да имају, знали би: у великој царевини више и шљама буде. Кад такве у униформу обуку и пошаљу на Србију... Е, има да пропишти змија под каменом.

– *По-ли-ти-ка!* Ванредно издање! Најновије вести! Аустроугарски ултиматум Србији! *По-ли-ти-ка!*

Извадим пару и купим. Фишкеке дувана и шећера нагурам у цепове. Свратим до механе. Наручим кафу и раширим новине.

– Шта кажу, Јеротије? – пита механџија. Оће ли нас напасти?

Ћутим и листам. Читам.

– Оће да буде рата, шта кажу? – наваљује.

– Чекај, бре, да прочитам прво! Како да ти кажем, кад још нисам избистрио?

– Ајде, ајде, читај па да ми причаш – дотури механџија полић ракије да ме одобровољи.

– Шта кажу? Рат? Опет?! Сунце му калаисано!

– Кажу да не ваља. Све личи да је тако, мој Тасо.

– И шта још кажу?

– Кажу да смо... јежа у леђа.

– Тако пише?

– Не пише, ал се тако чита.

– Леле... Уф, уф, уф...

Наиђоше гости. Таса скочи да их послужи. Остадох, коначно, да на миру читам.

– Јеротије, мене стра’ – седе опет кад заврши са придошлицама – а тебе?

– Мој Тасо, стра’-нестра’, на исто изађе. Ако ће га бити, ти и ја ту не можемо ништа. Ни наш стра’ не помаже. Гледај своја посла, спреми мало провијанта за резерву и чекај. Шта ћеш друго?

– Тешко мени, Јеротије. Тешко нама, побратиме.

Устанем, новине смотам под мишку, бацим динар на таблу, да буде и за бакшиш. Пођем кући, кад у Пивари, стиже ме Блажа на шпедитеру.

– Ае, пењи се – викну, не заустављајући коње.

Наскочим на кола а ноге ослоним о срчаницу.

– Ово не ваља, Јеротије...

– Ћути, Блажо, није нам први пут.

– И то што кажеш.

Ћутимо. И Белошевац и Ждраљицу оћугасмо. Уплаших се толиког мука после црне вести:

– Како каже она песма, Блажо?

Сложисмо, у два гласа. Од Крстића воденице не престадохмо све до изласка из клисуре: „Зрчак вири кроз гранчице и поздравља сунчев сјај...”

Ка Крагујевцу сукља рат а ми га, ево, песмом гасимо и одбијамо пламенове да нас не опрље. Зрчком и гранчицом запречавамо ждраљичку клисуру па рат у Сабанту мора наоколо.

Бар до јутра неће стићи. Одосмо да се сити наспавамо, жена наљубимо и деце нагрлимо – јер ко зна да ли ћемо сутра заноћити на огњишту.

Зором почело звоно са цркве. Вуле клисар помахнигао. Вуче уже из све снаге. Замахује маљић, удара га о зидић да Сабанту једном притиска.

Прилог за звоно дао сам уредно а једнако ме у рат зове. Ово је трећи пут.

Косара устала. Ћути. Дошао до ње абер још јуче. Оде да хвата певца док се живина не распе по шљивару. Замесила погачу, тесто мирише: не прати мужа у рат први пут. Лежим још мало, да леђа упамте сламарицу. Ко зна када ће је опет осетити? Протегнем се и раскоколим ко на црвено слово.

Кобилу сам синоћ добро назобио и потков проверио. Нема шта сад да гледам. Нагледаћемо се нас двоје, иха-ха!

Изађем а Косара чупа певца. Чупа ли чупа. Стигла уснице. Од немоћног беса лети перје на све стране.

Извадим бритву и чучнем: од прага задељем ивер. Воска са славске свеће разгрејем и са иверком саставим, умотам у крпицу и пола свеће одсечем те турим у џеп блузе уз иконицу.

Грдила Косара што трошим паре и тражим од фотографа да направи две исте слике. Једну за

кућу, другу, мању, за цеп. Сад ћути. Ћути и чупа, ноктима најситнија перца пребира. Жути се, до јутрос црвени певац и све хита да опет порумени.

– Дела, доћи – викнем је када га убаци у рерну.

Научио сам: кад у рат идеш рачунаш и на оно на шта се не може рачунати здраве памети.

– Ајде, седи овамо.

Гледа ме у очи и ћути – а звоно – удара ли удара.

– Ово су ти све паре. Имаш дванаест хиљада динара. Да одеш до Тихомира у Крагујевац и да узмеш још. Дужан ми је двадесет и четири хиљаде за креч. Дрва да платиш седам хиљада, брашно да купиш цак-два. Прво артијане паре троши а оно мало дуката чувај за не дај боже. Ракију склони из подрума, немој да војска осети да има. Ти се чувај. Децу чувај. Не знам када ћу се вратити. На теби је кућа.

Само гледа. Не може да викне, не може да заплаче, не може да ме ухвати за скут и држи док овај рат прође.

Звоно удара ли удара. Разара јек лепу реч неречену и не да јој да крене ка Косари. Ћутимо.

– Ево ти – пружим чакшире – у појас ушиј ових девет дукатића. Они иду са мном.

Подиже крпу са теста, вирну у рерну, па узне иглу из калема.

Вида рже. Воли да путује. Таква јој крв. Зна кобила да крећемо. Звоно јој дошапнуло. Ни њој ово није први рат. И стока, бре, у Србији научила на ратове а камоли људи.

Иду загрљени регрути друмом а шаренице им преко леђа. Нису униформе задужили. Тек ће.

Неки их неће скинути. У њима ће их саранити. Жао ми те деце. Мучно ми да гледам, па побегнем у посао: седло намажем и усијам, бисаге истресем, ђем оперем и отрем крпом...

Деца истрчала, са јарићима помешана. Скачу уструпац, сви заједно. Смеју се.

Не знају. Ако. И не треба да знају.

– Косо, пази козу. Може вам ваљати.

– Где идеш, оцо? Где? – пита Миле.

– Идем да обавим посао, а ви ме чекајте и добро мајку слушајте.

– Донеси нам шећера! – цичи насмејано Кајче.

Пољубим цветове наређане у низ: мог Ивана, Катарину и Миодрага. Косара приведе Вида па отрча по погачу и певца. Застанем у седлу, издигнем се да боље упамтим ову слику. Ко зна колико пута ћу је вртети кроз сећање.

– Чувајте се.

Оде Коса у собу да плаче на миру. Деца стоје, машу ручицама и смеју се.

Ободем кобилу а она постранце на друм излази.

– Идеш Јеротије? – пита Раша пешадинац, гледајући одоздо.

– Одох.

– Ајд, иди! Сад ћемо и ми. Чим загусти ето пешадије да вас спасава – губило се његово зачикавање у брзом копитању каса којим ме је Вида ка зборишту носила.

– Каплар Јеротије Павловић из Доње Сабанте. Јављам се на дужност!

– Добро дошао! – пуковник искорачи и руко-
васмо се. – Имаш све на броју, капларе?

– Имам, пуковниче!

– Код капетана Герасимовића, да задужиш оружје. Тамо је он, иза школе а онда код поручника Милића да те распореди. Кобилу остави. Марвењак да прегледа и напише потврду. Кад завршиш све, дођи по њу. Хајде, Павловићу, да пожуримо, да и ово приведемо крају па да се кућама враћамо!

– Ако бог да, господине пуковниче!

– Даће капларе, даће!

Надолазе људи и скрећу на зборно место. Друго-
позивци. Ни неuka деца, ни одртавели старци. До-
маћини. Сељаци и чиновници.

У коњици има мало надничара и сиротиње: тре-
ба коња и у миру уздржавати. Не теглећу животи-
њу – него јахаћег, жустрог и окретног. Такав у плуту
и запрези брзо усахне. Изгуби ватру у крви и под
копитима.

*

– Капетане, јављам се на дужност! Каплар Јеротије Павловић!

Герасимовић седи за асталом под липом. Око њега наслагани сандуци а два војника послужују.

– Павловић, кажеш Павловић... – вуче прстом.

Не знам за случај да неког у војним списковима није било. Сачињени тачно, ни једна глава да не промакне, ни једно раме без пушке да не остане.

– Ево те: Јеротије из Доње Сабанте, кречарски трговац, мала матура, писмен, Србин, православан...

– Тај сам, господине капетане!

– Карабин познајеш?

– Их, господине, познајем га, а и он мене. Нисмо стигли ни да се растанемо поштено а ево се састајемо опет.

– Читај број! – наређује војнику који држи спреман кратак коњички карабин.

– Шест-седам-два-пет-осам-четири.

– Овде – држи прст на месту где се потписује задужење.

Парафнем. Примим оружје. Други додаје прибор, фишкелију, шаторско крило, мањерку, чутурицу... Све што се кући не носи мора данас да се прими. Сто рка има.

*

– Јеротије Павловић, јављам се на дужност!

– Ако си се јавио Јеротије – смеје се поручник Милић – само тебе смо чекали, а сад кад си ту, можемо комотно да ударимо и разјуримо жгадију.

– Ајде поручниче, да разјуримо, па да кући идемо. Имам ја и друга посла – прихватим шалу.

– Ти си, Јеротије, већ ратовао?

– Јесам, господине поручниче. Два пута. Него сте ми променили распоред па сам сад овде.

– Слушај и памти! Да се јавиш у ескадрон, нареднику Савковић Сави. Ено их сад на брдањуку.

– Разумем, господине поручниче!

– Ајде, следећи!

*

Наћем Саву. Мој врсник, бркат, гласан – прави наредник. Другачији не би ваљао. Раскопчао дугмад кошуље а рукаве заврнуо. Руковасмо се. Чврст му длан. И сув. Показа ми где да се нанижем. Спустим опрему и изгрлим са познатима.

Нисам с'ам, родила нас мајка петорицу, ал и ово су мени браћа. Збратимише нас два рата у две године. Један уз другог у невољи, страху. Па и радости је бивало, и смеха. Брата имаш док се не зарати, а онда ти и више од брата буде ваљан друг.

Сад смо ту. Видећемо хоћемо ли бити на броју када се ово заврши.

Одем по Виду и потврду марвењака.

– Где си до сад?! – љути се.

– Окасных из балканског а овај нови баш пожурио, никако на време да стигнем. Извини ме, докторе.

Насмеја се марвењак, што га доктором назвах, даде квиту и оде даље да прегледа коње и волове.

Још се сватови нису искупили на овом весељу кад ме пробуди зуб. Кутњак. Доњи. Десни. Гуцнем ракије, да га исперем, кад она: удари у живац па да свиснем. Раскрњио се има пò године. Језик већ и престао крљомак да напипава. Није болео а кад не боли, очас и заборавиш. Нисам такав јунак да сâм доктору идем док не боли. Ама, док људски не заболи.

– Ммм... – седим на ћебету и клатим се напред-назад а образ придржавам дланом, не бих ли га утрејао да престане, да ме остави на миру.

Људи спавају. Неко прича у сну, неко хрче, по који и гласно смрдне. У школи у којој коначимо, ужегао ваздух од људских телеса. Изађем напоље и седнем на басамак. Не престаје да боли.

Решим чврсто: чим сване тражим доктора да га вади. Нећу у рат да идем овакав. Мало ли ће брига да сналази него још и њега трулог да вучем да ме мучи како он хоће? Има да стиснем петљу, претршим – и готово.

– Шта је, Јеротије? – пита дежурни код коња што му стигла смена па се враћа да ухвати који трен сна до нове шихте.

– Тути... Зуб.

Потапша ме по рамену и у одласку шеретски до-
баца:

– Да си ти нама жив и здрав а зуб нек једе...

– Море, марш.

Оде стрвина смејући се.

Извадим марамицу и бритву. Сецнем танку
дужницу, намотам у лоптицу, залијем ракијом из
чутурице и утурим: да напијем напаст, да се бол за-
тетура, обезнани и заспи. Цабе чекам. Сад још и
завија. Наћем сиљуку па кренем да питам насуми-
це: можда запало нешто од вечере па ће да се сми-
ри кад извадим? Јок. Колико год да чепркам – лак-
ше ми није. Од муке отпијем гутљај-два, прогрго-
рим, накренем главу на страну да огрезне у љути-
ни. Ракија пали образ и изнутра штита, ама, не
престаје. ’Оћу да излудим.

Наћем на вилицу куцавицу испод њега и стис-
нем палцем о кост. Тек ту ми, као, мало лакне.

Ето, у рат сам се спремио а не треба ми већа бит-
ка од ове ноћас са рођеним зубом.

Чим отпустим, он жигне па се разлије бол ви-
лицом, чини ми се: укочи се цела.

Не смем да чекам него – чим сване у санитет.
Знам: зуб може да се надује, загноји, а после то не
ваља. Има их који су главу изгубили тако, за сит-
ну ствар.

– Јављам се за лекарски! – кажем нареднику
Сави на постројавању.

– Шта је, капларе?

– Зуб, господине наредниче. Целу ноћ. Мучи!

– Ајде, а пожуре да се вратиш. Има доста посла данас.

Јавим се доктору. Каже да сачекам. Како сам сео – више не боли. Престао. Уплашио се. Притајио.

Е, вала нећеш! Сад или никад. Па нисам луд да те чувам а ти да ме завитлаваш у недоба.

– Шта је са тобом, капларе?

– Зуб.

– Да видим? Који?

– Амвај – мумлам док гурам прст у уста да покажем.

– Аха. Овај? – куцну доктор инструментом. Севнуше светлаци. – Сад ћемо ми њега.

Не знам кад пре дохвати клешта, закачи га, па цим тамо, цим овамо, па мало увија у вис кад вуче и само излете рука горе... Звекну зуб о лимено лаворче а мени мрско да га гледам крвавог.

– Пљуни! Испери! Пљуни! – наређује доктор. – Дај да видим – па поново оном справом цар-цар – добро је. Све је у реду. Ево ти лек да пијеш и немој да једеш до подне. Испирај. Што чешће.

Устанем и кренем у ескадрон. Има пуно посла данас, тако рече наредник.

Гредом мислим: можда је ово и паметан зуб био? На време решио да сиђе са луде главе Јеротијеве и оног што је тек чека у овом рату?

Остао овде. Неће у то тамо.

Не бих ни ја но немам куд до са другим људима.

– Слушај ’вамо! – надјачава наредник Сава жамор реском командом.

Поред њега, на коњима, марвењак и један официр. Први поче марвењак:

– Људи, нећу да вам причам оно што знате, нисте први пут у ескадрону. Коње сам прегледао. Нема болести али има небрите и лењости. Коњица сте, знате да вам живот зависи од грла које јашете. Немој да вам буде тешко да прегледате копита и поткове на сваком застанку, немој да ознојене коње привежете а да их не покријете, немој да их без разлога напрежете. Узбрдо сјаши, низбрдо води, чувај коња за битку. Чувај ти њега, па ће и он тебе. Храна је обезбеђена по следовањима. Има ту пар пастува жешћих. Држите их одвојено док се не навикну и скрде. Опрему фино подесите сваки пут. Немој да нажуља грбину коњу, или да му чампара губицу раскрвари. Са коњем се све може силом. Може али није добро. Такав коњ, напаћен, није поуздан. Што га више тучеш и мучиш, то ће пре да ти окрене леђа и оде кад је најпотребнији. Није коњ само живинче, него има и душу. Памет у главу! Разговарај са коњем, причај

му, па ће да те разуме, слуша, и да буде поуздан друг. Ко не воли коња, цаба узјахује. Није питање да ли ће таквог коњ издати, но када ће? Идемо у рат. Идемо на коњима. На коњима, ред је, и да се вратимо. Понављам: чувај га и поштуј! Шта ко примети да фали, ту сам ја, ту поткивач, немојте да ћутите. Ја толико, а ви рачунајте да ћу сваку небригу пријавити команданту а он ми је обећао да ће најстроже да кажњава.

*

– Ја сам коњички капетан Санда – огласи се официр из седла мркова који није престајао да копа предњом ногом. – Моја команда је извршна: Узјахуј! У маршевску колону правац црквена порта. Размак пет дужина. По један. Кораком, на-пред!

Ободе коња и одјаха стотинак метара па се намести побочке и поче пажљиво да посматра јахаче који крај њега пролазе ходом. Кад прође и последњи у колони, Санда посла посланог:

– Наредио капетан да се враћате касом!

Наредник командова те закасасмо коње.

Санда брижљиво посматра ход сваког коња и држање у седлу војника.

Кад се вратисмо на полаз, опет послани:

– Сад у лаком галопу!

Изгалопирасмо крај официра који је непомично седео у седлу.

– И још у пуном галопу, из све снаге!

Прођосмо и то. Наредник нас построји а капетан Санда дојаха пред строј и прстом показује:

– Ти, и ти, и ти... и овај ... и овај ....

Од нас сто тридесет издовоји двадесетак. Све листом ови нови, што их сад први пут сретох.

– Момци, ово није добро. Како ви мислите да ратујете са Швабама и Маџарима када нисте савладали основне коњичке ствари? Сад ћемо овако...

До поднева је Санда знојио коње и новајлије, све радњу по радњу. И таман помислисмо да је завршио, кад он даде вољно да се руча, па настави до мрког мрака.

Човечуљак. Нема га шака јада а са коњем сростао у једно. Цео дан није сјახивао ноге да протегне. Бес који је морао да се у њему скупља од трапавих грешака новајлија, спроводио је кроз седло у предњу ногу пастува а сам остајао миран и сабран. То је сој официра који не траже дисциплину, не прете, не кажњавају, не вичу и галаме, него пред таквим просто другачије и не можеш него да будеш исправан и како треба. Макањица у телу а официрчина каква се ретко роди.

Још су обвезници пристизали и прикључивали се, а Санда је сваког проверио и даље радио без одмора. За три дана је прошао целу обуку са најтањима а нас, остале, није пуштао да дремамо него да гледамо и подсећамо се.

Више је глава капетан Санда спасао том вежбом од три дана него неки трупни официри што егзерцирају војску месецима.

Хвала му до неба, где чуо и не чуо!

Јашемо на северозапад.

Путеви накрцани запрегама, пешадијом, артиљеријом... У сусрет долази тек по који закаснили обвезник, кола са пожњевеном летином којима управљају жене и – то је све. С времена на време ступшти се коњаник и одјури ка невидљивом крају ил почетку колоне да пренесе и прими наређење.

Слушам жамор:

– Ако нас сад на Светињи обрну на Тополу одо-
смо за Београд, ако ли нас савију за Страгаре, иде-
мо на Дрину.

– Каква, бре, Дрина! То само Швабе праве варку.
Не интресује њих вукојебина него престоница.
Хоћеш да се кладимо да ће на Београд да ударе?

– Нећу да се кладим. Нека буде како буде.

– А можда неће ни ударити? – осмели се наив-
на нада војника да се уплете у разговор.

– Ааа... Неће, неће... – једва је дочека злурадост
– то Фрањо извео војску шетњу па ће да их врати
чим се нашетају. Бежи, бре...! Ман' се лакрдије.

– Види, можда ће руски Цар све то да среди и не-
ћемо се ни тући. Моћан је он. Русија је то. Сила!

– Висока политика, момци. Није то за нас – до-каса на алату наредник Сава. – Батаљуј! Гледај коња, држи оружје уредно, брини да све буде спремно и како треба. Политику остави онима горе.

– Извините, наредниче, ми мало... да скратимо време, док путујемо.

– Ти да идеш одмах на чело колоне и да пренесеш капетану да је стање редовно, да се вратиш и да ме известиш о извршеном. Ајде. Крећи!

Беше то један од начина за дисциплиновање војника: пошаљеш га да изврши бесмислену ствар и да о томе још извести. Нема разговора. Ради се то и кад није нужда: да се опипа пулс. Нарочито са новопродошлим, које тек треба упознати.

– Разумем, господине наредниче! – ободе коња „грешник”, залете се па одгаломира у правцу чела колоне и капетана који је вазда свикао да прима бесмислене рапорте у циљу одржавања дисциплине у јединици.

– Зна ли се куда тачно идемо наредниче?

– Зна.

– Можете ли нам рећи?

– Могу.

Топоти друм под копитима ескадрона, коњи фркћу прашину а људи кашљу и кијају. Јашемо на северозапад. Наредник ћути а знам да није отишао даље од питања. Ту му је. На памети. Приближавамо се Светињи и почетку успона.

– У рат идемо момци. У рат. Свеједно на коју страну. Свеједно преко које вароши. У рат идемо да гинемо и убијамо не би ли се одбранили. У рат!

Ободе коња. Оде брзим касом све енглезирајући.
Ћутимо. Истину каже наредник. Идемо у рат.

Сустигосмо батерију хаубица. Пролазимо их
лаким касом. Пењемо се уз Светињу. Обрћемо ка
Страгарима. То ми на Дрину идемо.

– А могли смо до Тополе, па на Аранђеловац.
Равније – јавља се дежурни паметњаковић негде
из колоне.

Увек се нађе неко да дели добре савете. То обич-
но буде онај кога човек најмање треба да послу-
ша. Ем незналица ем галамџија. Паметан човек
зна: војник си и извршаваш. Не мудрујеш и не
размишљаш. Има ко је за то задужен. Кад не по-
стављаш глупа питања лакше буде и теби и ста-
решинама. Пре се до циља стигне и заједнички
посао заврши. Кад сви умују, настане надвлачење,
оклевање, надгорњавање... А то кошта и времена
и снаге.

Старешина мисли а војник извршава. Што се
пре то угоди то се брже и униформа скине.

Само кукавица и глуп човек то не науче па ре-
мете и ометају да посао буде свршен.

Спуштамо се у Влакчу. Дивљина. Срце Шума-
дије а дивљина. Мало кућа, листом измакнуте од
главног друма. Мало њива, по која ливада а шуме
непрегледне. На пропланку дете крај оваца. Гледа
војску и маше нам.

Одмахујемо, да му радост не цвелимо.

Јашемо на северозапад.

Идемо у рат.

Облача се небо. Није плаво но ноћно, црно, а облаци тамносиви и тешки.

Лежимо на стрништу. Застанак се одужио. Нешто се негде заглавило па сатима стојимо. Чека се да падне команда за покрет а ње нема.

Ћутимо. Није нам до приче. Свак се у себе одвојио. Коњи фркћу, млате реповима. Шибају свраб муве јучерање.

Завијем, запалим, па се извалим на топлу земљу. Греје леђа одоздо. Вида сагла главу, пребира губицом по стрњици. И она крати време.

Загледам небо. Месец кад провири: скоро пун. Док је сакривен сија одозго једнако прштећи светлост по леђима облака, ко кад вода удара с висока па одскаче око ивица, у видно небо, и шири слабашни ореол. Сваки га има.

– Види како онај личи на зеца.

То и Тоза лежи и гледа горе. Шта ћеш: докони људи у небо се загледавају.

– Који?

– Онај тамо – показује руком.

Не личи на зеца. Гледам их редом, тражим, ал тог зеца нигде да видим. Само неке брегове усталасане један иза другог.

– Видиш онај? – показује на другу страну. – Оно као да је лула.

Нема луле. Видим срп кроз који, ево, месец уђе и обасја му сечиво.

– Онај је црква. Види, види, и крст има.

Нема. Ништа Тозино не видим. Видим брегове, срп, видим и један што на двиску личи.

– Јеси видео, Јеротије?

– Јесам, Тозо.

Кажем да јесам, а нисам. Он се чуди облацима а мени запало за око како гледамо у исто а видимо различито. У истом облаку другачије фигуре нађемо. Не бих да се ноћас упуштам у убеђивање са Тозом, шта је то горе. Тамо су облаци, а ми што их гледамо, другачије видимо. Чудно како Месец сви видимо исто, а облаке јок?

Устанем, одем до врзине да мокрим. Кад сам се враћао кобили, застанем код Мише. И он блене.

– Нађе ли што горе? Има ли?

– Има, Јеротије. Свашта има. Ево, види онај – па ми показа онај што је Този „зец” а мени „брег” – права правцата крава. И рокове има.

Одмахнем главом и вратим се кобили. Замотам још једну. Вида приђе и гура губицом. Почешем је измеђ ноздрва па одгурнем. Извалим се на бок опет.

Што ти је човек – сваки види различито. Да ли ко од нас, одистински, зна шта је видео? Или се

то само чини да је моја слика ваљана, а свих осталих искривљене? Добро је те постоји Месец, да се око њега бар можемо сложити.

– Ено онај тамо, то мајка узела дете за руку па га води. Она у сукњи а дечачић има панталоне. Је л' видиш?

– Видим Тозо – а главу више не дижем: знам вишећу нешто друго.

Ко није придремао на стрњици, нема шта друго да ради но у небо звера. Али, о томе не вреди разговарати, јер свако себи горе другачије нађе.

– Биће кише сутра.

– Знам, Тозо. Видех данас да је липа обрнула лист. Биће. Може је бити и пре јутра – променисмо тему.

– Да покупи ову прашину мало, угушисмо се у колони.

– Вала, не ваља кад је суво, још је горе кад си мокар. Не знам. Нисам паметан.

– Нема шта да будеш паметан, биће како ће да буде.

Чујем, приближава се коњаник у галопу. Застаје тамо код официра. Тишина још трен царује под различитим сликама облака на ноћном небу, а онда одјекне громко:

– Ескадрон, припреми се за покрет!

Док смо узјавивали, Месец се открио, поравнао нам строј и удвојио колону.

Пођосмо у месечину.

Облацима окретосмо леђа.